

Dejte nám své hodinky, již je nebudete nikdy potřebovat

PETER KLEPSCH ZE ŽATCE

Jmenuji se Peter Klepsch a narodil jsem se dne 10. července 1928 v Žatci. Můj otec byl obchodníkem s chmellem a patřil tehdy k nejzámožnějším a nejvlivnějším občanům města. Zemřel ale již v roce 1936. V roce 1938 jsem osobně zažil vstup německých jednotek do města, zejména štábu První německé jízdní divize, jehož důstojníky jsem osobně poznal. Vybavuji si svůj první zážitek z této doby. Velící německý generál řekl mojí matce doslovně tato slova: "Milostivá paní, nemyslete si, že jste snad byli osvobozeni. Pouze jste přešli z jednoho okapu pod druhý."

Musím říci, že známost, kterou naše rodina učinila s tímto generálem, která trvala přes celou dobu obsazení Sudet, ukázala naší rodině stinné stránky hitlerovského režimu. Vedla také k tomu, že jak můj bratr, tak i má matka, a později s přicházející dospělostí i já, jsme národní socialismus odmítali. Došlo to až tak daleko, že jsem v Mostě, kde jsem byl pomocníkem u protiletadlové ochrany, byl zatčen za poznámky, které se nacistům nelíbily, a že jsem pomohl třem Francouzům z Alsaska k útěku a dezerci. Také velící generál mého bratra byl podezírán z účasti na spiknutí dne 20. 7. (proti Adolfu Hitlerovi). Můj bratr byl jeho adjutantem a my jsme byli podezřelí, jako zasvěcenci do spiknutí. Já jsem byl až k poslednímu válečnému dni vězněn v Mostě a byl jsem vícekrát vyslýchán Gestapem. V tento poslední válečný den se mělo celé vězení evakuovat na západ. Trasa vedla přes Žatec. Já jsem krátce před tím v Žiželicích, v předvečer bezpodmínečné kapitulace Německa, utekl a dostal se domů.

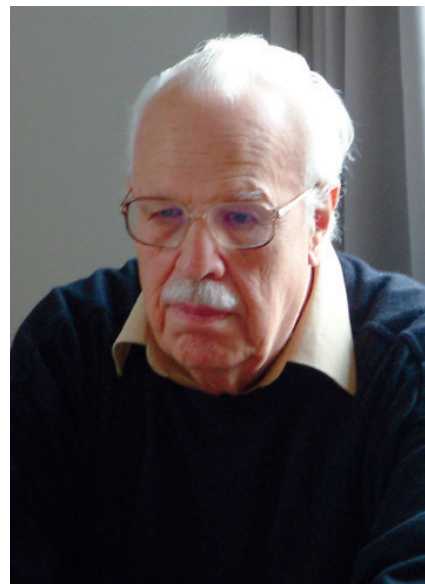
Druhý den jsem byl probuzen velkým ruchem. Moje matka se mě ptala: "Řekni mi, jsou to Američané nebo Rusové?" Já jsem jí řekl: "Jsou to Rusové." Moje matka doufala, že do Žatce přijdou Američané, kteří nebyli daleko; měli jsme informace, že došli až do Karlových Varů. Následující tři týdny jsme zažili ruské obsazení, musím však říci, že naše rodina trpěla pod Rusy velice málo.

Po třech týdnech se Rusové náhle stáhli, bylo to v pátek. Rusové ze Žatce zmizeli a celé město bylo náhle plné českých vojenských uniforem. Po městě se rozšířila zpráva, že v Postoloprtech mizí lidé. To bylo v sobotu. V

neděli ráno v devět hodin mě moje sestra vytáhla z postele a řekla: "Jsou tu vojáci, musíš jít nejkratší cestou na náměstí (tehdy Ringplatz, dnes náměstí Svobody). Všichni němečtí muži od 12 do 65 let se tam musí shromáždit pod hrozbou trestu smrti." Byli jsme tam seskupeni ve dvou kolonách. Tehdejší náměstí bylo rozděleno cisternou s vodou, která zde byla umístěna pro hasicí potřeby v případě požáru v rámci protiletadlové ochrany. Byly to tedy od začátku dvě kolony, nalevo a napravo morového sloupu. Jako první jsem viděl vraždu poštovního úředníka, který se jmenoval Gansl.

Přišel Libočanskou brankou nahoru, pravděpodobně o něco později a utrousil nějakou poznámku. Byl okamžitě zastřelen a nějaký mladý muž na motorce ho několikrát přejel. To nejhorší bylo, že se na spoilerrech jeho kola zamotala střeva tohoto nešťastného muže. Byl to hrozný pohled. Snad nejhorší bylo, že tento muž byl malým poštovním úředníkem, který byl v celém městě známý jako starý sociální demokrat a rozhodně ne žádný nácek. To byl první šok, kterým jsme prošli a pak jsme byli – pokud si mohu vzpomenout – ve dvou kolonách odvedeni. Kolona, ve které jsem se nacházel já, směřovala k nádraží. Museli jsme chvíli čekat a pak jsme za nádražím pod koleje šli směrem do Staňkovic, kudy vedla polní cesta, kolem místa, kde je dnes jakýsi automobilový dvůr. Tehdy byl prázdný a nezastavěný. Nahoře na vršku jsme museli čekat, až přijde druhá kolona. Naši dozorcí nám řekli: "Dejte nám své hodinky, vy již nikdy žádné potřebovat nebudete."

Tak jsme tam čekali, až přišla další kolona a potom jsme šli v šestistupu, střeženi hlídkou vojáků na koních, do Postoloprte, kam jsme došli až odpoledne. Město na mě dělalo strašidelný dojem, bylo naprosto prázdné a na ulici nebylo jediného člověka. Vedli nás do kasáren na nádvoří. Tam byl vydán rozkaz: "Sednout." My jsme si museli sednout na zem a potom během zbytku neděle, přicházely stále další a další kolony z přilehlých vesnic a nic se nedělo. V noci jsme museli spát na nádvoří, tak jak jsme přišli, mnozí v nedělním obleku; vždyť byla neděle 3. června!

Peter Klepsch ze Žatce
(archiv Nadační spolek Žatec)

Americké tanky při příjezdu do Plzně (Spolkový archiv NSR)

Příští ráno přišel rozkaz vstávat. Vstali jsme a v té chvíli stříleli dva nebo tři lidé z druhé strany samopaly do naší skupiny. Později jsem se dozvěděl... [na tomto místě dochází k malému přerušení a Peter Klepsch znovu opakuje část své příhody]

V neděli jsme přišli do Postoloprty – bylo to strašidelné město – bylo úplně prázdné. Byli jsme odvedeni do kasáren, kde nám bylo přikázáno sednout si na zem, na dlažbu, a tak jsme tam spali celou noc. Jinak se tento den již nic zvláštního neudálo, mimo to, že jsme měli strach a pochybnosti o našem osudu. Pak ráno přišel rozkaz vstávat, který jiná část hlídky přeslechla, a ta se obávala, že nyní budeme agresivní a tak do nás začali střílet z kulometů. Na zemi leželi první mrtví a také zranění. Můj soused, stavební mistr ze Žatce, pan Heinzl měl průstřel břicha.

V pondělí dne 4. června přijelo několik nákladních vozů ze Žatce pro úředníky a dělníky technických služeb a pro lékaře. Také muži, kteří měli židovské manželky, mohli s těmito nákladními vozy do Žatce nazpět.

V pondělí večer jsme museli ve skupinách běhat po nádvoří a zpívat nacionálněsocialistické písně – nebo to, co oni za takové popěvky považovali. Kdo pořádně neběžel a nezpíval, poznal bič. Pamatuji si ještě, že jsme s jedním kamarádem vzali mezi sebe našeho učitele angličtiny, který nemohl pořádně běžet, protože měl válečné zranění.

V úterý dne 5. června ráno začaly všeobecné prohlídky. Byly z nás vytvořeny malé skupiny, každý se musel nahoře svléknout a všichni jsme byli kontrolováni, kdo byl tetován jako příslušník SS. Hodinky a peníze nám byly odebrány již v neděli odpoledne, včetně kapesních nožů. Já jsem svůj kapesní nůž ale měl stále u sebe, protože ten chlapec, který mě prohlížel, mne znal osobně. Se slovy: "Tebe šacovat nebudu" mě nechal projít. Tak mám svůj kapesní nůž dodnes a nosím ho s sebou stále jako talisman, protože jsem tomu, co následovalo, unikl.

Příští den přišel rozkaz, že se Němci musí po skupinách postavit. Byli jsme roztrženi do více oddílů, začalo to u SS a končilo u antifašistů. Já jsem se na základě svého politického pronásledování postavil do poslední řady. Večer jsme mohli strávit venku na nádvoří. Ti ostatní byli nacpáni do jednotlivých místností v kasárnách a museli v tom dusnu ve stoje prožít noc. V této noci, protože jsme byli na nádvoří, jsem mohl pozorovat první kolonu, která byla vedena k zastřelení. Byl mezi nimi také můj dobrý známý, pan Dr. Emanuel Wurdinger, tehdy ředitel žateckého měšťanského pivovaru. Mohl jsem se ho ještě přes ostnatý drát zeptat: "Kam jdete?" A on ukazoval do nebe. Bylo mi jasné, co se stane.

V kasárnách jsem zůstal až do čtvrtka, aniž jsme cokoli dostali k jídlu nebo k pití. Já jsem ležel venku. Lidé, kteří byli namačkáni v budově kasáren, však nevýslovně trpěli. Ve středu jsme dostali první potraviny. Pro patnáct mužů jeden chleba, vodu jsme museli pít z příkopu. Nebyli tam

pouze prvoci a vodní havěť, ale náhle se zde objevil prst mrtvého. Ve středu se popravovalo nejen v noci, ale také i ve dne, a to na nádvoří kasáren. Bylo zastřeleno mimo jiné i pět třináctiletých chlapců, kteří chtěli utéci. Udělali to tak, že se sami zařadili do pracovního komanda, ale byli objeveni, protože k němu nepatřili. Pan Marek, místní Čech z Postoloprty, který pro vojáky pracoval jako tlumočnick a informátor, chtěl kluky nechat zbičovat a také to udělal. Velitel českých jednotek, kapitán Černý však řekl, že ti kluci budou zastřeleni. Marek to přeložil. My jsme si museli sednout pod hrozbou popravčí čtyři na zem. Marek řekl, že při sebemenší známce neklidu se bude do nás střílet. K tomu účelu byly proti nám postaveny dva kulometry. A potom bylo těch pět chlapců zastřeleno, s jedním střelcem pro každého. Ne kulometry, ale puškami, až byl poslední mrtev. Vzpomínám si ještě, že jeden z nich byl postřelený do krku a s posledním srdečným úderem jeho krev stříkala jako fontána. Chlapec křičel a volal na pomoc svou matku. Jeho otec, který seděl tři řady ode mne, vše viděl.

Jeden z nás v pomatení smyslů vstal a začal tancovat. Druhý muž se začal svlékat. Byl mezi námi kapitán Langer, otec jednoho mého spolužáka, který šel k Markovi, jenž rozuměl německy. Řekl mu: "Pane komandante, já jsem byl německý důstojník a to co se zde děje, je proti ženevským konvencím. Já protestuji a prosím o to, abyste to se mnou skončil. Chci být zastřelen." Marek odpověděl: "Chcete střelu z milosti?" Na to odpověděl kapitán Langer "Ano". Tak byl v mé přítomnosti střelen do týla a já jsem ho potom pohřbil. Můj přítel Heiner Giebitz, který později bude také vypovídat, ho pohřbil spolu se mnou. My jsme také ostatní mrtvé z toho dne, neboť se stále střílelo, házeli do stejného příkopu, ze kterého jsme den předtím pili vodu. V noci pokračovaly popravy a slyšeli jsme salvy z kulometů.

Postoloprty, staré kasárny jezdeckého pluku dnes (archiv Nadační spolek Žatec)

Křížova vila v Žatci, dnes ulice Zeyerova 344
(archiv Nadační spolek Žatec)

V noci na čtvrtek byla do kasáren nacpána i antifašistická skupina, asi to bylo proto, abychom nebyli svědky dalších poprav. Byli jsme šťastni, protože jsme si to vysvětlovali tak, že nás chtějí izolovat, abychom nemohli nikde vypovídat a podávat svědectví o tom, co se v kasárnách dělo. Měli jsme naději, že přežijeme. To byla naše myšlenka. Nacpali nás do místnosti, která již byla plná lidí, ale neměla žádnou výměnu vzduchu. Mnoho lidí zde již bylo mentálně úplně mimo. Jeden přítel mě upozornil, že vedle je okénko, kudy se můžeme dostat do kuchyně. Prolezli jsme tím oknem a viděli jsme tam velké hrnce a tekoucí vodu. Konečně jsme mohli uhasit svoji žízeň. Ovšem byli jsme zpozorováni hlídkou, která nám řekla, že musíme ven, nebo nás zastřelí. My jsme však nikam nešli, protože jsme měli strach, že když půjdeme ven, že budeme také zastřeleni. Schovali jsme se proto oba v kotli. Hlídka ovšem hodila do kuchyně ruční granát a já jsem dostal – bohudíky – jenom střepinku tohoto granátu nad koleno. Byla sice ostrá jako jehla, ale vyhojilo se a tak mě to při chůzi tolik neobtěžovalo.

Druhý den mohli všichni, kteří byli politicky neutrální, do Žatce nazpět. Týkalo se to i mne. Předtím, ale byli skoro všichni, kteří nebyli schopni pochodovat, v mé přítomnosti zastřeleni a po cestě i ti, kteří již nemohli jít. Mimo jiné také kněz – páter Max Guardian z žateckého kapucínskému kláštera. On již nemohl dále. Řekli mu: "Otče, my vás odvezeme autem." Ale potom ho také zastřelili, prý na rozkaz pana škpt. Zíchy.

Tak jsem přišel ve čtvrtek do Žatce nazpět. V Žatci jsem byl tři dny v pracovním táboře, až mě předseda národního výboru ze Staňkovic sdělil, že hledá lidi pro těžkou a riskantní práci, a já jsem se měl do této práce přihlásit. Prý mohu vzít s sebou několik přátel. Jeden šel, druhý ne. To všechno ale bylo řečeno pouze jako manévr, protože on dobře věděl, co se bude dít dál. Přišel jsem tedy do Staňkovic, jako zemědělský pracovník, ale moji ostatní přátelé neměli to štěstí a museli nastoupit do dolů do Kladna. Také vedoucí HJ přišli do Mostu do lágru č. 28. Těmto lidem se vedlo ještě hůř.

Já jsem podal žádost o přijetí československého státního občanství, protože podle paragrafu 24 Benešových dekretů bylo doslovně uvedeno: "Kdo z politických důvodů během nacistické doby byl ve vazbě, je z dekretů vyjmutý a může podat žádost o československé občanství." Podal jsem sice tuto žádost, ale až do jara 1946 jsem nedostal žádnou, ať pozitivní či negativní, odpověď. Pouze jsem dostal povolení žít mimo pracovní tábor.

Mohl jsem tak žít od 1. září až do 6. dubna 1946, kdy jsem šel dobrovolně, se zbytkem své rodiny do Německa, protože jsem v Československu pro sebe neviděl žádnou budoucnost.

Chtěl bych ještě dodat – to jsem předtím zapomněl: Navečer 8. května, když jsem uprchl z německého zajetí, mě zavolal pan Kříž, majitel známé Křížovy vily, jež nyní patří muzeu, a který byl s námi příbuzný, abych přišel na radnici, že vyhlásíme republiku. Musím říci, že jsem nebyl schopný chodit. Po měsících vězení a dvaceti pěti kilometrovém pochodu jsem nebyl schopen se postavit na nohy a tak jsem k proklamaci na radnici nemohl jít.

Musím ale dodat, že všichni Češi, kteří během nacistické doby žili v Žatci, byli pozváni na radnici a vyslýcháni ke své činnosti během německé okupace. To byl například také i můj tchán, který byl Čech. Byl strašně mlácen, protože byl jako Čech členem válečného NS Corps, což byla pouze skupina veteránů. Pan Václav Svoboda, náš domovník se oběsil, když viděl co se děje, i když byl Čechem a bývalým členem revoluční Rudé armády v Rusku a také v Porúří. Byl to starý komunist. Šel u nás na půdu a oběsil se. Na lístku, který zanechal, byl napsaný vzkaz: „Když se dějí takové věci, jako s tchánem mého bratra, a takto se s lidmi zachází, co se teprve stane se mnou?“

To jenom k dodatku.

Jsem v podstatě s tím, co jsem chtěl říci hotov – možná, že tu jsou nějaké mezery, ale momentálně si už nevzpomínám.